

Recension

Vattenskalbaggar i öster

BERTIL ANDRÉN

Joja Geijer & Jan Herrmann
Vattenskalbaggar på Öland och i sydöstra Småland
Bildningsförlaget Borgholm 2021, 300 sid. (m. bil.)
Kan beställas från Naturbutiken/Naturbokhandeln i Stenåsa, Mörbylånga
Pris 249 kr +porto

Eftersom syftet också varit att öka kunskapen om vattenskalbaggar och deras krav på miljön, redovisas nu resultatet i föreliggande, digra arbete.

Under lång tid har Joja också samarbetat med Jan Herrmann, som ledde Sötvattenekologigruppen på Institutionen för biologi och miljövetenskap vid Högskolan i Kalmar (nuvarande Linnéuniversitetet), och man kan konstatera att ”giftet” mellan amatör och fackman burit god frukt.

Joja beskriver i början tillvägagångssättet vid håvningarna, vilken typ av håv han använt, tidsgång, vilka slags vatten han besökt och hur fångsterna behandlats. Bestämning och registrering av de baggar, som direkt gått att bestämma, har skett i fält. De har sedan släppts tillbaka. Svårbestämda exemplar har medtagits och bestämts i lab. Allt som allt har nästan tusen lokaler besökts, många av dem flera gånger.

Ser man sen till antalet exemplar som påträffats förstår man omfattningen: *Haliplus ruficollis* 3254 ex., *Noterus clavicornis* 4767 ex., *Graptodytes granulatus* 4438 ex., *Helophorus brevipalpis* 3180 ex., *Anacaena lutescens* 9940 ex., *Ochthebius minimus* 4314 ex. och *Dryops auriculatus* 3274 ex. för att nämna några.

Man har också sammanställt en omfattande ordlista över förkortningar och begrepp som använts samt vilken bestämmningslitteratur som brukats. Det finns även en utförlig litteraturlista och den nomenklatur som använts redovisas.

Större delen av arbetet upptas av artfaktabladen (210 stycken i bil. 3). De innehåller uppgifter om

Intresset för insekter tar sig många olika uttryck, men ofta är det tillfälligheter som gör att man blir särskilt intresserad, och då kan det vara en speciellt vacker eller mycket sällsynt art som lockar till eftersök och studier.

När Stig Lundberg vid ett tillfälle under 70-talet skrev om skalbaggsarter, som inte återfunnits i Sverige på lång tid, var det många som kom att leta efter dykaren *Agabus clypealis*, och när Mogens Holmen sedan hittade arten i S. Bäck på Öland, blev lokalen flitigt besökt. Också Joja Geijer, som bor i Kalmartrakten, var i S. Bäck, dock utan att hitta baggen. Det fick till följd att han letade efter den i närheten och då fann den på flera lokaler i Mittlandsskogen. Han fick inte bara *Agabus clypealis* i håven utan fann också en mängd andra, i många fall sällsynta arter. Det resulterade i ett fortsatt, engagerat och mångårigt intresse för vattenskalbaggar.

Joja i arbete på en av sina många lokaler.

sällsynthet i Småland resp. Öland, antal individer som registrerats och antal lokaler där arten hittats, antal håvningar som gjorts, om arten kan flyga, om den hittats i brackvatten, är en pionjärart, är rödlistad, funnen i rinnande vatten, artens livscykel, storlek och ekologi, diagram över fenologi (dock utan frekvens-skalstreck) samt utbredningskarta med röda prickar för Jojas fynd, blå för Artportalens och gula för konsulter.

Dessutom anges typiska lokaler för arten.

Granskas artefaktbladen märker man att många arter som är vanliga i Västsverige saknas i berörda undersökningsområden, medan andra är mycket vanligare där än här.

Boken är ett mycket värdefullt arbete, som måste vara en viktig referens vid framtida undersökningar och studier över våtmarker och vattenskalbaggar.

Ett av artefaktbladen.

Hydroporus elongatulus nr 39

Sälls. SM	0	Antal ind.	47	Flyg	Rödli
Sälls. ÖL	1	Antal lok	7	Brack	Rinn
Storlek mm	3,4	Antal håv	19	Pionjär	Livscykel

Följeart
LACCORNIS oblongus

Ekologi
Acidofil. Stenotop, Tyrfofil(1)
Lever i meso- till svagt eutrofa svagt genomströmmade igenväxande kärr. Den lever också i exponerade och halvskuggade, efemära eller semipermanenta vatten över flytande starrkärr (Carici elata och Carici elongata, och sumpskogar (Carici-Alnetum glutiosiae: starr och al), där bottnen är berikad med löv och detritus. Den är mycket lokaltrögen och har en lång faunatradition(?) (se Laccornis oblongus, Hydroporus glabriusculus och H. scalesianus). Således har arten hittills hittats endast i områden som aldrig varit helt torra under många årtionden. (2)
En sällsynt art som ofta hittas i stillastående vattensamlingar, förekommer ofta i näringsrika sjöar och kärr. Falkenström (1930) noterade att den i centrala Sverige föredrar små skogskärr med brunt vatten, mörk botten och gles vegetation. I Danmark hittas den främst i öppna kärr med starr och mossor. (3)
Arten är framför allt funnen i kärr och sumpar i anslutning till mindre och mellanstore rinnande vatten med rik växtlighet av exempelvis Carex elata. Den lever också i beskuggade, nästan vegetationslösa skogsvatten med löv på bottnen. Utbredd från Skåne till Uppland med vissa luckor (11)
Den lever i grunda med en relativt fast torv- eller mineralbotten; vanligtvis efemära vatten med spridd starr och moss vegetation och med basiskt eller svagt surt vatten.

Typiska lokaler
ÖL. Amundsmossen Runstensbäcken

Fenologidiagram

HYDROPORUS elongatus

Utbredningskarta